

PRACE NAUKOWE

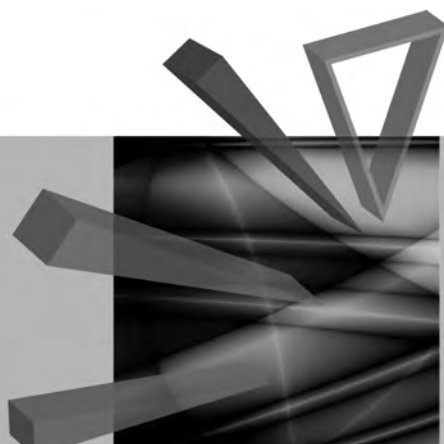
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

305

Ekonomia

Redaktorzy naukowi

Magdalena Rękas

Jerzy Sokołowski

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Aleksandra Śliwka
Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2013

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-382-3

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	13
Mieczysław Adamowicz, Paweł Janulewicz: Wykorzystanie analizy czynnikowej do oceny rozwoju społeczno-gospodarczego w skali lokalnej	15
Ewa Badzińska, Jakub Ryfa: Ekonomia wirtualnych światów – tendencje rozwoju	24
Tomasz Bernat: Egzogeniczne determinanty dominacji rynkowej na przykładzie Poczty Polskiej SA.....	37
Agnieszka Brelik, Marek Tomaszewski: Wybrane determinanty kształtujące współpracę innowacyjną przedsiębiorstw przemysłowych z jednostkami PAN i szkołami wyższymi na terenie Polski Północno-Zachodniej.....	50
Agnieszka Bretyn: Wybrane aspekty jakości życia młodych konsumentów w Polsce	62
Grzegorz Bywalec: Transformacja gospodarcza a regionalne zróżnicowanie ubóstwa w Indiach	73
Magdalena Cyrek: Determinanty zatrudnienia w usługach tradycyjnych i nowoczesnych – analiza regionalna.....	83
Sławomir Czech: Czy wokół państwa opiekuńczego toczy się jeszcze spór o wartości?.....	95
Sławomir Czetwertyński: Możliwości poznawcze prawa Metcalfe’a w określaniu wartości ekonomicznej sieci komunikacyjnych.....	108
Małgorzata Deszczka, Marek Wąsowicz: Polityka i strategia rozwoju Unii Europejskiej w koncepcji ekonomii zrównoważonego rozwoju	118
Karolina Dreła: Zatrudnienie nietypowe	129
Paweł Drobny: Ekonomia personalistyczna jako próba reorientacji ekonomii	142
Małgorzata Gajda-Kantorowska: Koszty bankructwa państwa	154
Małgorzata Gasz: Unia bankowa – w poszukiwaniu nowego paradygmatu na europejskim rynku bankowym	163
Małgorzata Gawrycka, Anna Szymczak: Zmiana struktury dochodów w Polsce w relacji kapitał–praca z uwzględnieniem sektorów gospodarki narodowej	174
Anna Golejewska: Innowacje i sposoby ich pomiaru na poziomie regionalnym	184
Mariusz Grębowiec: Zachowania nabywcze konsumentów na rynku usług bankowych w świetle badań	195

Urszula Grzega: Oszczędności i zadłużenie polskich gospodarstw domowych.....	207
Jarosław Hermaszewski: Sytuacja finansowa gminy a wybory bezpośrednie w gminach. Wstęp do badań.....	218
Elżbieta Jantóń-Drozdowska, Maria Majewska: Wpływ globalizacji na wzrost poziomu specjalizacji w międzynarodowej wymianie handlowej..	228
Tomasz Jasiński, Agnieszka Ścianowska: Możliwości oddziaływania na wzrost gospodarczy poprzez kontrolę poziomu ryzyka kredytowego w bankach przy wykorzystaniu systemów sztucznej inteligencji.....	240
Renata Jedlińska: Atrakcyjność inwestycyjna Polski – wybrane aspekty.....	252
Andrzej Jędruchniewicz: Inflacja jako cel polityki pieniężnej NBP.....	264
Michał Jurek: Wykorzystanie analizy duracji i wypukłości w zarządzaniu ryzykiem stopy procentowej.....	276
Sławomir Kalinowski: Znaczenie eksperymentu w metodologii nauk ekonomicznych.....	287
Teresa Kamińska: Struktura branżowa bezpośrednich inwestycji zagranicznych a kryzys finansowy.....	299
Renata Karkowska: Siła oddziaływania czynników makroekonomicznych i systemowych na wielkość globalnej płynności.....	311
Anna Kasprzak-Czelej: Determinanty wzrostu gospodarczego.....	323
Krzysztof Kil, Radosław Ślusarczyk: Analiza wpływu polityki stóp procentowych EBC na stabilność sektorów bankowych w wybranych krajach strefy euro – wnioski z kryzysu.....	334
Iwona Kowalska: Rozwój badań z zakresu ekonomii edukacji w paradygmacie interdyscyplinarności nauki.....	348
Ryszard Kowalski: Dylematy interwencjonizmu w czasach kryzysu.....	358
Jakub Kraciuk: Kryzysy finansowe w świetle ekonomii behawioralnej.....	370
Hanna Kruk: Rozwój zrównoważony w Regionie Morza Bałtyckiego na przykładzie wybranych mierników w latach 2005-2010.....	380
Kazimierz W. Krupa, Irmina Jeleniewska-Korzela, Wojciech Krupa: Kapitał intelektualny jako akcelerator nowej ekonomii (tablice korelacyjne, pracownicy kluczowi).....	391
Anna Krzysztofek: Normy i standardy społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw.....	401
Krzysztof Kubiak: Transakcje w procesie przepływu wiedzy w świetle nowej ekonomii instytucjonalnej.....	413
Paweł Kulpaka: Model konsumpcji permanentnej M. Friedmana a keynesowskie funkcje konsumpcji – empiryczna weryfikacja wybranych teorii na przykładzie Czech.....	423
Justyna Łukomska-Szarek, Marta Włóka: Rola kontroli zarządczej w procesie zarządzania jednostkami samorządu terytorialnego.....	434
Natalia Mańkowska: Konkurencyjność instytucjonalna – wybrane problemy metodologiczne.....	445

Joanna Mesjasz, Martyna Michalak: Percepcja zaangażowania przez adeptów zarządzania – szansą czy ograniczeniem dla współczesnych firm	457
Jerzy Mieszaniec: Innowacje nietechnologiczne w przedsiębiorstwach przemysłowych sektora wydobywczego	469
Aneta Mikula: Ubóstwo obszarów wiejskich w krajach Unii Europejskiej – demografia i rynek pracy	481
Grażyna Musialik, Rafał Musialik: Wartość publiczna a legitymizacja	492
Janusz Myszczyński: Wykorzystanie koncepcji <i>social savings</i> w określeniu wpływu sektora kolejowego na wzrost gospodarczy Niemiec w początkach XX w.	500
Aleksandra Nacewska-Twardowska: Zmiany w polityce handlowej Unii Europejskiej na początku XXI wieku	513
Anna Niewiadomska: Wydłużanie okresu aktywności zawodowej osób starszych w Polsce	524
Mariusz Nyk: Przeciętne wynagrodzenie a sytuacja na rynku pracy – przypadek województwa łódzkiego	536
Monika Pasternak-Malicka: Przesłanki ruchów migracyjnych Polaków z obszaru województwa podkarpackiego w kontekście kryzysu gospodarczego wywołanego kryzysem <i>subprime</i>	547
Jacek Pera: Budowa nowej architektury regulacyjnej w Europie jako element zarządzania ryzykiem niestabilności finansowej – rozwiązania pokryzysowe. Próba oceny i wnioski dla Polski	559
Renata Pęciak: Kryzysy w gospodarce w interpretacji Jeana-Baptiste’a Saya	573
Czesława Pilarska: Współczesny kryzys gospodarczy a napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski	584
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innowacyjna nauka a źródła jej finansowania	601
Adriana Politaj: Pomoc publiczna na subsydiowanie zatrudnienia w Polsce i w wybranych krajach Unii Europejskiej	617
Marcin Ratajczak: Odpowiedzialny biznes w aspekcie osiągniętych korzyści ekonomicznych na przykładzie przedsiębiorstw agrobiznesu	628
Magdalena Rękas: Dieta w krajach Unii Europejskiej i czynniki wpływające na jej poziom – przegląd wybranych badań	638
Włodzimierz Rudny: Rozwiązania zintegrowane w modelach biznesowych	653
Krzysztof Rutkiewicz: Pomoc publiczna na działalność badawczo-rozwojową i innowacyjność przedsiębiorstw w polityce konkurencji Unii Europejskiej w latach 2004-2010	663
Katarzyna Skrzyszewska: Konkurencyjność krajów Regionu Morza Bałtyckiego w świetle międzynarodowych rankingów	675
Tadeusz Sporek: Ewolucja i perspektywy grupy BRICS w globalnej gospodarce	684

Aleksander Surdej: Inwestycje w szkolenia zawodowe w świetle teorii ekonomicznej.....	695
Piotr Szajner: Wpływ zmienności kursu walutowego na międzynarodową konkurencyjność polskiego sektora żywnościowego	706
Stanisław Ślusarczyk, Piotr Ślusarczyk, Radosław Ślusarczyk: Problem skuteczności i efektywności decyzji menedżerskich w firmie w zakresie formułowania i wdrażania strategii	716
Sylwia Talar, Joanna Kos-Łabędowicz: Polska gospodarka internetowa – stan i perspektywy	729
Monika Utzig: Aktywa finansowe gospodarstw domowych a koniunktura gospodarcza	744
Agnieszka Wałęga: Nierówności dochodowe w kontekście przystąpienia Polski do Unii Europejskiej	754
Grzegorz Wałęga: Wpływ spowolnienia gospodarczego na zadłużenie gospodarstw domowych w Polsce	766
Grażyna Węgrzyn: Formy zatrudnienia pracowników w Unii Europejskiej – aktualne tendencje	778
Barbara Wieliczko: Krajowa pomoc publiczna w UE w okresie obecnego kryzysu.....	790
Artur Wilczyński: Znaczenie kosztów alternatywnych w rachunku ekonomicznym gospodarstw rolnych	802
Renata Wojciechowska: Wieloznaczności językowe współczesnej ekonomii	813
Jarosław Wojciechowski: Ewolucja koncepcji funkcjonowania rynku w społecznej nauce Kościoła Katolickiego.....	823
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: Znaczenie lokalnych grup działania w budowaniu kapitału społecznego na obszarach wiejskich.....	834
Grażyna Wolska: Kodeksy etyczne jako instrument poprawnych relacji między podmiotem gospodarczym a konsumentem.....	844
Joanna Woźniak-Holecka, Mateusz Grajek, Karolina Sobczyk, Kamila Mazgaj-Krzak, Tomasz Holecki: Ekonomiczno-społeczne konsekwencje reklamy w segmencie leków OTC	853
Gabriela Wronowska: Oczekiwania pracodawców wobec absolwentów szkół wyższych w Polsce jako przykład bariery wejścia na rynek pracy... ..	861
Anna Wziętek-Kubiak, Marek Pęczkowski: Źródła i bariery ciągłości wdrażania innowacji przez polskie przedsiębiorstwa.....	872
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Instytucjonalna struktura rynku pracy w Polsce	884
Małgorzata Zielenkiewicz: Upodabnianie się krajów pod względem poziomu dobrobytu w procesie integracji europejskiej	895
Mariusz Zieliński: Demografia i aktywność zawodowa ludności a poziom bezrobocia w Unii Europejskiej.....	907
Jerzy Żyżyński: Gospodarka jako spójny system strumieni pieniądza a problem racjonalności pakietu fiskalnego.....	917

Summaries

Mieczysław Adamowicz, Paweł Janulewicz: The use of factor analysis for the assessment of socio-economic development on the local scale.....	23
Ewa Badzińska, Jakub Ryfa: The economy of virtual worlds – trend of development	36
Tomasz Bernat: Exogenous determinants of market dominance – Polish Post case	48
Agnieszka Brelik, Marek Tomaszewski: Selected determinants forming innovative partnership of traditional industrial companies with units of Polish Academy of Sciences and universities in north-western Poland.....	61
Agnieszka Bretyn: Selected aspects of quality of life of young consumers in Poland	72
Grzegorz Bywalec: Economic transformation and regional disparity of poverty in India.....	82
Magdalena Cyrek: Determinants of employment in traditional and modern services – regional analysis	94
Sławomir Czech: Is the welfare state’s dispute over values still alive?	107
Sławomir Czetwertyński: Cognitive possibilities of Metcalfe’s law in defining the economic value of communication networks	117
Małgorzata Deszczka, Marek Wąsowicz: Policy and development strategy in the European Union in the conception of economics of sustainable development	128
Karolina Dreła: Untypical employment.....	141
Paweł Drobny: Personalist economics as an attempt at economics reorientation	153
Małgorzata Gajda-Kantorowska: Costs of sovereign default.....	162
Małgorzata Gasz: Bank Union – in search of a new paradigm on the European banking market.....	173
Małgorzata Gawrycka, Anna Szymczak: Change of income framework in capital-labour scheme in Poland, including the sector of national economy	183
Anna Golejewska: Innovations and the way of their measure at the regional level.....	194
Mariusz Grębowiec: Purchasing behavior of consumers on banking service market in the light of research	206
Urszula Grzega: Savings and debt of Polish households.....	217
Jarosław Hermaszewski: Financial situation of a commune vs. local elections. Introduction to the study	227
Elżbieta Jantón-Drozdowska, Maria Majewska: The impact of globalization on a higher specialization level in international exchange of goods ...	239
Tomasz Jasiński, Agnieszka Ścianowska: Banks’ possibilities of influencing macroeconomic growth by the use of neural network systems in the credit risk control	250

Renata Jedlińska: Investment attractiveness of Poland – selected issues	263
Andrzej Jędruchniewicz: Inflation as a target of monetary policy of NBP ...	275
Michał Jurek: Use of duration and convexity analysis in interest rate risk management.....	286
Sławomir Kalinowski: The role of the controlled experiment in the methodology of economy	298
Teresa Kamińska: Economic activity structure of foreign direct investment and financial crisis	310
Renata Karkowska: The impact of macroeconomic and systemic factors on the global liquidity	322
Anna Kasprzak-Czelej: Determinants of economic growth	333
Krzysztof Kil, Radosław Ślusarczyk: The analysis of influence of the ECB interest rates' policy on a stability of bank sectors in selected countries of the eurozone – conclusions from the crisis.....	347
Iwona Kowalska: Development of research in the field of economics of education within the paradigm of interdisciplinarity of science	357
Ryszard Kowalski: The dilemmas of interventionism in times of crisis	369
Jakub Kraciuk: Financial crises in the light of behavioural economics.....	379
Hanna Kruk: Sustainable development in the Baltic Sea Region based on chosen indices in years 2005-2010	390
Kazimierz W. Krupa, Irmína Jeleniewska-Korzela, Wojciech Krupa: Intellectual capital as an accelerator of the new economy (correlation tables, key employees)	400
Anna Krzysztofek: Norms and standards of social responsibility in enterprises	412
Krzysztof Kubiak: Transactions in the flow of knowledge in the light of new institutional economics	422
Paweł Kulpaka: M. Friedman's permanent consumption model and Keynesian consumption functions – empirical verification of selected theories on the example of Czech.....	433
Justyna Łukomska-Szarek, Marta Włóka: The role of management control in management process of local self-government units.....	444
Natalia Mańkowska: Institutional competitiveness – selected methodological issues	456
Joanna Mesjasz, Martyna Michalak: Understanding the engagement by management adepts – a chance or a limitation for contemporary business	468
Jerzy Mieszaniec: Non-technological innovations in the industrial enterprises of mining sector.....	480
Aneta Mięka: Poverty of rural areas in the European Union member states – demography and labor market	491
Grażyna Musialik, Rafał Musialik: Public value and legitimacy	499

Janusz Myszczyzyn: Use of social savings concept in defining the role of railway sector on the economic growth in Germany in the early twentieth century	512
Aleksandra Nacewska-Twardowska: Changes in trade policy of the European Union at the beginning of the twenty-first century	523
Anna Niewiadomska: Extending the period of professional activity of the elderly in Poland	535
Mariusz Nyk: Average salary and the situation on the labour market – case of Łódź Voivodeship	546
Monika Pasternak-Malicka: Reasons form migration of Poles from Subcarpathian Voivodeship in the context of the economic crisis caused by the subpreme crisis	558
Jacek Pera: Construction of a new regulatory architecture in Europe as an element of financial instability risk management – post-crisis solutions. Attempt of assessment and implications for Poland.....	572
Renata Pęciak: Crises in the economy in the interpretation of Jean-Baptiste Say	583
Czesława Pilarska: The contemporary economic crisis and foreign direct investment inflow into Poland	600
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innovations in science and their financial sources	616
Adriana Politałaj: State aid for subsidizing of employment in Poland and in selected countries of the European Union	627
Marcin Ratajczak: Responsible business in the context of economic benefits gained on the example of agribusiness enterprises.....	637
Magdalena Rękas: Fertility rate in the European Union states and factors influencing the rate – review of selected surveys	652
Włodzimierz Rudny: Solution-based business models.....	662
Krzysztof Rutkiewicz: State aid for Research & Development & Innovation activities of enterprises in the European Union’s competition policy in the period 2004-2010.....	674
Katarzyna Skrzyszewska: Competitiveness of the Baltic Region countries in the context of international rankings	683
Tadeusz Sporek: Evolution and perspectives of BRICS group in the global economy.....	694
Aleksander Surdej: Investments in VET programmes: framework for an economic analysis	705
Piotr Szajner: The impact of exchange rated volatility on the competitiveness of Polish food sector on international markets	715
Stanisław Ślusarczyk, Piotr Ślusarczyk, Radosław Ślusarczyk: The problem of efficacy and effectiveness in the formulating and implementing of strategy decision making process	728

Sylwia Talar, Joanna Kos-Łabędowicz: Polish Internet economy – current state and future perspectives	743
Monika Utzig: Households’ financial assets and economic prospect.....	753
Agnieszka Wałęga: Income inequality in the context of accession of Poland to the European Union	765
Grzegorz Wałęga: Impact of economic slowdown on households’ debt in Poland	777
Grażyna Węgrzyn: Employment forms in the European Union – current trends.....	789
Barbara Wieliczko: State aid in the European Union in the period of the current crisis.....	801
Artur Wilczyński: The impact of opportunity costs on farms profitability.....	812
Renata Wojciechowska: Linguistic ambiguities of contemporary economics	822
Jarosław Wojciechowski: Evolution of free market concept in social teaching of the Catholic Church.....	833
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: The significance of local action groups in formation of social capital in rural areas	843
Grażyna Wolska: Ethical codes as a tool of correct relations between a firm and a consumer	852
Joanna Woźniak-Holecka, Mateusz Grajek, Karolina Sobczyk, Kamila Mazgaj-Krzak, Tomasz Holecki: Marketing of OTC medicines in Poland on the example of television advertising	860
Gabriela Wronowska: Expectations of employers towards graduates of universities in Poland as an example of barriers to enter the labor market	871
Anna Wziętek-Kubiak, Marek Pęczkowski: Sources and barriers of persistence of innovation of Polish manufacturing companies	883
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Institutional structure of the labor market in Poland	894
Małgorzata Zielenkiewicz: Convergence of the countries in terms of social welfare in the process of European integration	906
Mariusz Zieliński: Demography and economically active population vs. the level of unemployment in the European Union.....	916
Jerzy Żyżyński: Economy as a consistent system of money flows vs. the issue of fiscal pact rationality	931

Marcin Ratajczak

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

ODPOWIEDZIALNY BIZNES W ASPEKCIE OSIĄGANÝCH KORZYŚCI EKONOMICZNYCH NA PRZYKŁADZIE PRZEDSIĘBIORSTW AGROBIZNESU

Streszczenie: Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie osiągniętych korzyści ekonomicznych przez badane przedsiębiorstwa agrobiznesu w aspekcie wdrażania zasad CSR. W pierwszej części artykułu zaprezentowana zostanie istota odpowiedzialnego biznesu, natomiast w drugiej – wyniki badań przeprowadzonych w 2011 roku na terenie województwa mazowieckiego. Przeprowadzone analizy pokazały, że jedynie co czwarty badany zauważył, że przestrzeganie zasad społecznej odpowiedzialności wpływa na tworzenie przewagi konkurencyjnej, a tym samym na wynik finansowy.

Słowa kluczowe: odpowiedzialny biznes, korzyści ekonomiczne, przedsiębiorstwo, agrobiznes.

1. Wstęp

W praktyce biznesowej panowało zazwyczaj powszechne przekonanie, że przedsiębiorstwa istnieją wyłącznie po to, aby uzyskiwać zysk dla ich właścicieli. Niewielu przedsiębiorców i menedżerów dostrzegało potrzebę łączenia działalności swoich firm z etyką, a zwłaszcza z powinnościami wobec społeczeństwa czy środowiska przyrodniczego. Podobne stwierdzenia można także przeczytać w publikacjach autorów o neoliberalnych zapatrywaniach. Powoływano się przy tym na poglądy Milтона Friedmana, laureata Nagrody Nobla w dziedzinie ekonomii, który jest zdania, że w gospodarce rynkowej przedsiębiorstwa swoje zasoby i całą energię powinny wykorzystać na pomnażanie zysków, opierając się na określonych normach postępowania, bez naciągania i oszustw¹.

Stąd też od pewnego czasu zaobserwować można rosnące zainteresowanie koncepcją zarządzania biznesem, polegającą na świadomym działaniu zorientowanym nie tylko na zysk finansowy i aspekty ekonomiczne, ale także na szeroko rozumia-

¹ M. Friedman, *The essence of Friedman*, Hoover Institution Press, 1987.

ny interes społeczny i ekologiczny. Koncepcja ta zbudowana na fundamencie etyki opiera się na rozumieniu, że działania przedsiębiorstwa dotyczą nie tylko właścicieli, menedżerów, pracowników i akcjonariuszy, lecz także klientów i innych podmiotów, na które organizacja wywiera wpływ bezpośredni i pośredni².

Wspomniana koncepcja społecznej odpowiedzialności biznesu funkcjonująca pod nazwą CSR (*Corporate Social Responsibility*), szerzej CR (*Corporate Responsibility*), czyli odpowiedzialność w biznesie, zdobywa coraz większą popularność nie tylko w środowiskach akademickich, lecz również biznesowych. Na zainteresowanie się przez przedsiębiorców koncepcją odpowiedzialności społecznej miały też wpływ korporacje międzynarodowe, które zmuszały swoich partnerów biznesowych do przestrzegania podobnych zasad, do jakich odwołują się oni w swej działalności.

Ponadto przedsiębiorcy i menedżerowie zaczynają dostrzegać pewne korzyści z wdrażania tej idei do swoich przedsiębiorstw. I nie chodzi tu wyłącznie o aspekt ekonomiczny, widziany w krótkim horyzoncie czasowym, lecz również, a może przede wszystkim, o zapewnienie sobie dobrej pozycji do startu w przyszłość. Co więcej, zaczynają zdawać sobie sprawę, że skoro funkcjonują w określonej przestrzeni społecznej i w konkretnym środowisku przyrodniczym, to są zobowiązani do przestrzegania określonych norm moralnych, etycznych i środowiskowych, do brania odpowiedzialności za własne decyzje. Przedsiębiorstwa stają się coraz bardziej przejrzyste, a informacje o ich różnych zachowaniach, zwłaszcza tych mało etycznych, w krótkim czasie docierają do szerokiego grona interesariuszy, którzy na tej podstawie podejmują różne decyzje³.

Koncepcja CSR skupia się na budowaniu nowej równowagi pomiędzy wymiarem ekonomicznym, ekologicznym i społecznym funkcjonowania przedsiębiorstwa oraz rozwojem gospodarczym. Obecnie jej zwolennicy nie negują znaczenia zysku dla rozwoju biznesu, uważają jednak, iż roli przedsiębiorstw nie można sprowadzić wyłącznie do pomnażania dochodu.

Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie osiągniętych korzyści ekonomicznych przez badane przedsiębiorstwa agrobiznesu w aspekcie wdrażania zasad CSR. W pierwszej części artykułu zaprezentowana zostanie istota odpowiedzialnego biznesu, natomiast w drugiej części – wyniki badań przeprowadzonych w 2011 roku na terenie województwa mazowieckiego.

2. Istota odpowiedzialnego biznesu (CSR)

Wzrost zainteresowania społeczną odpowiedzialnością, jaki obserwujemy w ostatnich latach, może mieć wiele przyczyn. Można do nich zaliczyć: globalizację, po-

² M. Ratajczak, J. Wołoszyn, E. Stawicka, *Spoleczna odpowiedzialność małych i średnich przedsiębiorstw agrobiznesu z obszarów wiejskich*, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2012, s. 5.

³ M. Rybak, *Etyka menedżera – społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstwa*, PWN, Warszawa 2004, s. 37.

stępującą degradację środowiska naturalnego, zmieniające się uwarunkowania społeczno-kulturowe, zmianę świadomości pracowników i całego społeczeństwa oraz nasilającą się konkurencję. Idea społecznej odpowiedzialności zakłada odchodzić od tradycyjnego postrzegania firmy, przedsiębiorstwa, organizacji, korporacji itd. jako organizacji autonomicznej, która wytwarza określone dobro w oderwaniu od sytuacji społecznej, w której funkcjonuje. Organizacja jest bowiem zbiorem interesów tych, którzy są wewnątrz i na zewnątrz niej, a jej przetrwanie zależy od stopnia realizacji oczekiwań zainteresowanych grup⁴.

Idea CSR sięga też korzeniami do koncepcji zrównoważonego rozwoju, powstałej na przełomie lat 60. i 70 XX w. w USA i Europie Zachodniej, według której w rozwoju gospodarczym ważny jest nie tylko aspekt ekonomiczny, lecz również społeczny i ekologiczny. Przedsiębiorcy i menedżerowie firm pod presją rządu oraz społeczeństwa zaczęli dostrzegać, obok wskaźników ekonomicznych (tempo wzrostu PKB, inflacja, stopa procentowa), również pozaekonomiczne kryteria rozwoju (społeczne i ekologiczne). Doszli bowiem do wniosku, że postrzeganie celu firmy tylko jako osiągnięcia zysku będzie powodować konflikt interesów pomiędzy firmą a ludnością, co może mieć niekorzystny wpływ na rozwój przedsiębiorstwa. W jej obrębie wykryły się dwa nurty, tzw. nacisku obywatelskiego i tzw. samoregulacji biznesu. Pierwszy z nich akcentuje prawa człowieka do godnego życia, do możliwości zakupu wysokiej jakości produktów. Bardzo dużą rolę w tym nurcie odegrały ruchy konsumenckie, pomysł ochrony środowiska naturalnego oraz dbania o dobrostan zwierząt gospodarskich. Nurt „samoregulacji biznesu” był związany z powstaniem ruchu społecznego, który dążył do wyeliminowania korupcji i oszustw w biznesie. Jego celem było zwrócenie uwagi na szerzącą się korporację, na budowanie pozytywnych relacji z klientami i konsumentami poprzez wypracowanie dobrych praktyk biznesu i podniesienie standardów etyki w biznesie⁵.

Wielu autorów podkreśla, że na wykrystalizowanie się idei CSR miała wpływ rewolucja przemysłowa z końca XIX w. i z pierwszej połowy XX w. Obok aspektów ekonomicznych i technicznych jej istotę stanowiły zmiany o podłożu społecznym. W tym czasie zaszły ogromne przemiany w stylu życia i rozwoju intelektualnym społeczeństwa⁶. Odnotować można też olbrzymi postęp w medycynie, który zaowocował wzrostem skuteczności leczenia chorób. W tym czasie również rządy państw włączyły się w aktywne działania na rzecz poprawy standardu życia ludności. Było to m.in. wynikiem buntu proletariatu fabrycznego wobec szkodliwych warunków pracy i rosnącego bezrobocia. Z biegiem czasu rządy wielu państw same zaczęły

⁴ J. Korpus, *Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw w obszarze kształtowania środowiska pracy*, Wydawnictwo Placet, Warszawa 2006, s. 78.

⁵ M. Bojar, *Społeczna odpowiedzialność w biznesie*, Wydawnictwo Politechniki Lubelskiej, Lublin 2007, s. 20.

⁶ J. Szpak, *Historia gospodarcza powszechna*, PWE, Warszawa 2003, s. 138, za: M. Rojek-Nowosielska, *Kształtowanie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2006, s. 18.

podejmować różnego rodzaju inicjatywy na rzecz ograniczenia pogłębiających się społecznych dysproporcji. Zaczęto dostrzegać kwestie opieki socjalnej, ubezpieczeń czy też opieki medycznej⁷.

Odpowiedzialność, która zajmuje kluczową pozycję w CSR, może mieć różne wymiary. A. Carroll zaproponował piramidę odpowiedzialności, która zawiera jej cztery rodzaje, tj. odpowiedzialność:

- 1) filantropijną (programy wspierające społeczeństwo, kierunkujące działania biznesu na rzecz społeczności lokalnej, wolontariat),
- 2) etyczną (unikanie niepożądanych zachowań, etyczne przywództwo),
- 3) prawną (przestrzeganie prawa na wszystkich polach działania przedsiębiorstwa),
- 4) związaną z zyskowością (maksymalizowanie dochodów, minimalizowanie kosztów)⁸.

Zapewne najważniejszą inicjatywą w zakresie propagowania idei CSR było opublikowanie przez Komisję Europejską Zielonej Księgi na temat Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw. Dokument ten systematyzuje koncepcję CSR na poziomie europejskim. Ogłoszenie Zielonej Księgi zainicjowało szeroką debatę na temat sposobu, w jaki UE może aktywnie promować koncepcję CSR na płaszczyźnie europejskiej oraz globalnej.

Obok przywołanych dokumentów międzynarodowych zawierających kodeksy etyczne, w maju 2010 roku na sesji plenarnej ISO w Kopenhadze przyjęto pierwszy międzynarodowy standard społecznej odpowiedzialności, ISO 26000. Jej treść, obok zasad społecznej odpowiedzialności, zawiera opis podstawowych siedmiu obszarów CSR, odnoszących się do:

- ładu korporacyjnego (organizacyjnego),
- praw człowieka,
- praktyk w miejscu pracy (relacji z pracownikami),
- środowiska,
- praktyk rynkowych,
- kwestii konsumenckich (relacji z konsumentami),
- zaangażowania społecznego i rozwoju.

Nadrzędnym celem podjęcia prac nad stworzeniem normy ISO 26000 było osiągnięcie globalnego porozumienia przez ekspertów i obserwatorów ze wszystkich krajów zaangażowanych w powstanie tego standardu. Porozumienie to dotyczyło głównie kwestii podstawowych definicji oraz obszarów społecznej odpowiedzialności i wytycznych w jej implementacji. Jej twórcom przyświecała idea stworzenia pracy o charakterze poradnika i przewodnika po koncepcji zrównoważonego biznesu, za-

⁷ M. Rojek-Nowosielska, *Kształtowanie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2006, s. 12-23.

⁸ A. Carroll, za: A. Poliwoła-Matiolańska, *Odpowiedzialność społeczna w procesie zarządzania przedsiębiorstwem*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2009, s. 67.

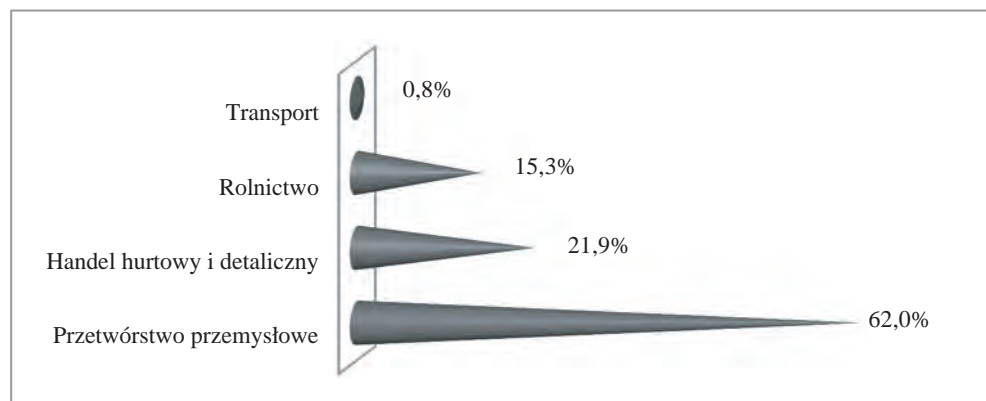
wierającej wytyczne (stąd nazwa *Guidance on social responsibility*) obejmujące wiele dziedzin funkcjonowania życia gospodarczego, napisanej zrozumiałym, prostym językiem, użytecznej dla wszystkich osób, nie tylko specjalistów z tej dziedziny. Ma ona wspierać organizacje w obszarze społecznej odpowiedzialności, dostarczać praktycznych wskazówek związanych z wprowadzaniem koncepcji, identyfikacją interesariuszy, poprawą wiarygodności raportów, zwiększać zaufanie do organizacji i między interesariuszami oraz zwiększać świadomość społecznej odpowiedzialności⁹.

3. Odpowiedzialny biznes w aspekcie osiągniętych korzyści ekonomicznych na przykładzie badanych przedsiębiorstw

Badania sondujące opinie przedsiębiorców i menedżerów na temat znajomości przez nich koncepcji CSR i jej zakresu oraz stosowania zasad społecznej odpowiedzialności zostały przeprowadzone w 2011 roku i obejmowały 137 mikro- (0-9 osób), małych (10-49 pracowników) oraz średnich (50-249) przedsiębiorstw agrobiznesu prowadzących działalność gospodarczą na obszarach wiejskich województwa mazowieckiego.

W badanej próbie przeważały małe przedsiębiorstwa – stanowiły 61,5%, firmy mikro odpowiednio 31,5%, natomiast firmy średnie stanowiły 7% badanej populacji.

Struktura badanych przedsiębiorców wiejskich według sekcji, w jakiej prowadzili działalność gospodarczą, przedstawiona jest na rys. 1.

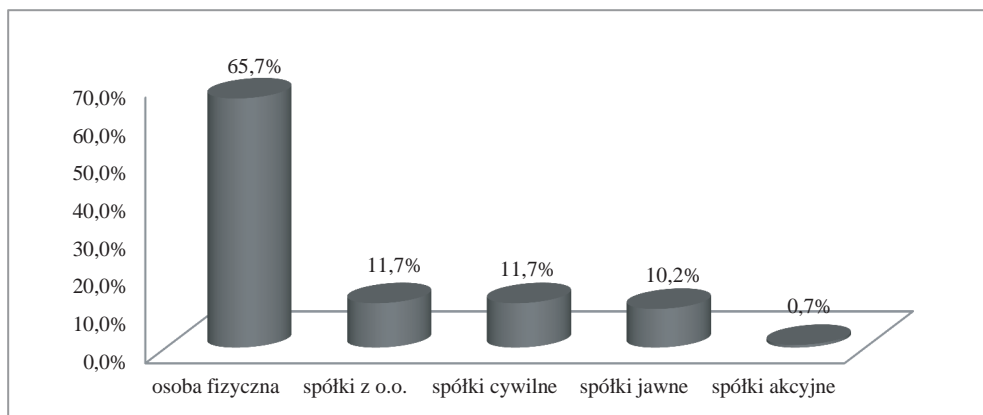
Rys. 1. Struktura badanych przedsiębiorstw według sekcji gospodarki (%)

Źródło: badania własne.

⁹ P. Hąbek, P. Szewczyk, *Spoleczna odpowiedzialność a zarządzanie jakością*, Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, Gliwice 2010, s. 36.

Ponad 60% ankietowanych prowadziło działalność w sekcji przetwórstwa przemysłowego, co jest charakterystyczne także dla wszystkich małych i średnich podmiotów agrobiznesu w skali kraju, zwłaszcza na terenie obszarów wiejskich. Natomiast znacznie większy udział występował przedsiębiorców zajmujących się handlem hurtowym i detalicznym, co wynikało z częstego lokalizowania tych podmiotów na obszarach wiejskich w pobliżu dużych miast. Pozostałe sekcje, Transport oraz Rolnictwo, stanowiły około 16% struktury badanych podmiotów.

Interesującą rzeczą jest także to, jakie formy prawne miały badane podmioty gospodarcze z obszarów wiejskich (rys. 2).

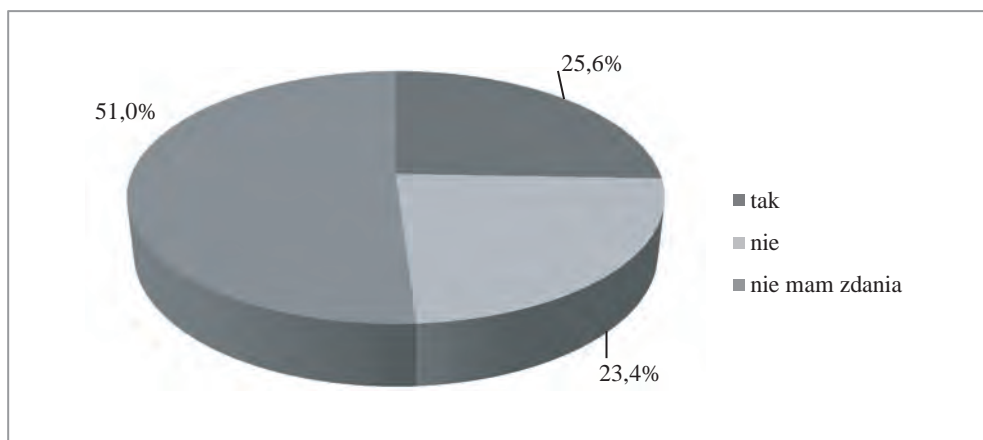
Rys. 2. Struktura badanych przedsiębiorstw według formy prawnej (%)

Źródło: badania własne.

Najwięcej badanych podmiotów wiejskich (ponad 65%) funkcjonowało jako osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Ta forma prawna wyraźnie zdominowała badaną populację i jest także najbardziej popularna w skali całego kraju. W pozostałych przypadkach ankietowanych przedsiębiorstw zarejestrowane były one jako spółki jawne, spółki cywilne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (co dziesiąta badana firma) oraz było 1 przedsiębiorstwo zarejestrowane jako spółka akcyjna.

Ciekawe jest, że co czwarty badany przedsiębiorca potwierdzał, jakoby działania społecznie odpowiedzialne przynosiły korzyści ekonomiczne przedsiębiorstwu i prawie tyle samo przedsiębiorców zaprzeczało, że działania CSR są dla firm opłacalne. Zdecydowana większość, bo aż 51% badanych, nie wyraziła opinii co do opłacalności CSR w praktyce. Przedstawiono to na rys. 3.

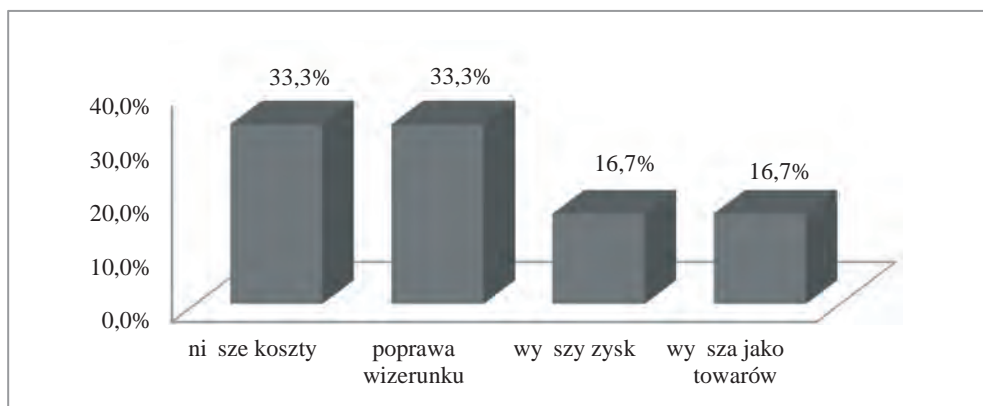
Przedsiębiorcy, którzy dostrzegają źródła korzyści ze stosowania zasad społecznie odpowiedzialnych w praktyce, stwierdzali, że najczęściej są to korzyści ekonomiczne. Badani przyznali, że zaangażowanie w dobre praktyki opłaca się, bo najczęściej obniża koszty (np. zużycia energii, wody, materiałów czy surowców). Wpływa

Rys. 3. Korzyści ekonomiczne wynikające z faktu wdrażania zasad CSR (%)

Źródło: badania własne.

również na poprawę jakości, promuje zaangażowanie w tworzenie jeszcze lepszych produktów i usług dla wymagających, ale zadowolonych odbiorców. Kształtuje także pozytywny odbiór dobrych praktyk na rynku, co sprzyja zainteresowaniu inwestorów i konsumentów (rys. 4).

Rys. 4. Rodzaj korzyści ekonomicznych wynikających z wdrażania praktyk CSR (%)

Źródło: badania własne.

Podjęto także próbę określenia statystycznej niezależności pomiędzy sekcją działalności a odnoszeniem korzyści ekonomicznych wynikających z faktu wdrażania zasad CSR. Przeprowadzony w tym celu test niezależności χ^2 wykazał, że badane zmienne nie są wzajemnie niezależne. Badane małe i średnie przedsiębior-

stwa z branży przetwórstwa przemysłowego oraz handlu hurtowego i detalicznego jako główne korzyści ekonomiczne wskazywały niższe koszty, dzięki czemu osiągały wyższe zyski będące konsekwencją wdrożenia zasad odpowiedzialnego biznesu. Natomiast przedsiębiorcy z branży rolniczej i transportowej w dużej mierze podkreślali kwestie wyższej jakości towarów, które oferują na rynku dzięki przestrzeganiu zasad CSR. Istotną zależność między analizowanymi cechami podkreślają obliczone współczynniki, zwłaszcza skorygowany współczynnik kontyngencji C Pearsona osiągnął wysoką wartość (tab. 1).

Tabela 1. Określenie statystycznej niezależności pomiędzy sekcją działalności (PKD) a odnoszeniem korzyści ekonomicznych wynikających z faktu wdrażania zasad CSR

TEST NIEZALEŻNOŚCI χ^2	
Hipotezy: H_0 : [badane zmienne są wzajemnie niezależne] H_1 : [badane zmienne nie są wzajemnie niezależne]	
$\chi^2 = 27,93 > \chi^2_{\alpha} = 21,03$ zatem odrzucamy hipotezę H_0 na rzecz H_1 przy $\alpha = 0,05$	
Współczynnik zbieżności T Czuprowa	$T_{xy} = 0,49$
Współczynnik kontyngencji C Pearsona – zwykły	$C_{xy} = 0,63$
Współczynnik kontyngencji C Pearsona – skorygowany	$skorC_{xy} = 0,71$
Zmienna X: Sekcja działalności (PKD) Zmienna Y: Korzyści ekonomiczne wynikające z faktu wdrażania zasad CSR	

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 2. Określenie statystycznej niezależności pomiędzy formą prawną przedsiębiorstwa a odnoszeniem korzyści ekonomicznych z faktu wdrażania zasad CSR

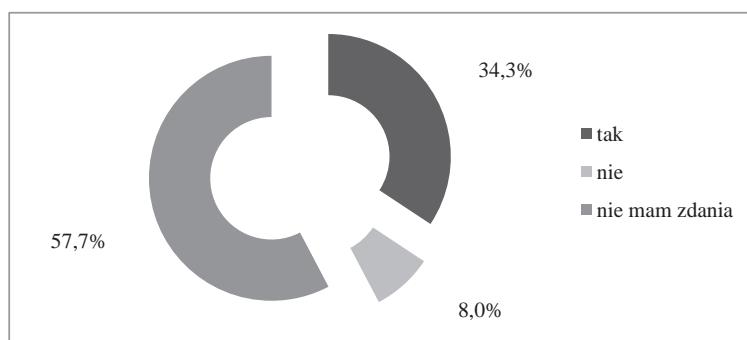
TEST NIEZALEŻNOŚCI χ^2	
Hipotezy: H_0 : [badane zmienne są wzajemnie niezależne] H_1 : [badane zmienne nie są wzajemnie niezależne]	
$\chi^2 = 19,18 > \chi^2_{\alpha} = 9,48$ zatem odrzucamy hipotezę H_0 na rzecz H_1 przy $\alpha = 0,05$	
Współczynnik zbieżności T Czuprowa	$T_{xy} = 0,51$
Współczynnik kontyngencji C Pearsona – zwykły	$C_{xy} = 0,58$
Współczynnik kontyngencji C Pearsona – skorygowany	$skorC_{xy} = 0,71$
Zmienna X: Forma prawna przedsiębiorstwa Zmienna Y: Korzyści ekonomiczne wynikające z faktu wdrażania zasad CSR	

Źródło: opracowanie własne.

W celu określenia statystycznej niezależności pomiędzy formą prawną przedsiębiorstwa a odnoszeniem korzyści ekonomicznych z faktu wdrażania zasad CSR

został przeprowadzony test niezależności χ^2 , który wykazał, że badane zmienne są wzajemnie zależne. Korzyści ekonomiczne, przede wszystkim niższe koszty oraz osiągnięte wyższe zyski, wskazywały przedsiębiorstwa posiadające formę prawną spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W najmniejszym zakresie korzyści w aspekcie ekonomicznym wskazywały podmioty gospodarcze funkcjonujące jako spółki cywilne. Obliczone współczynniki pokazały stosunkowo silną zależność między tymi cechami (tab. 2).

W ocenie badanych pojawiła się również kwestia dostrzegania przez nich zależności pomiędzy CSR a wynikami finansowymi. Pomimo że tylko 25% badanych potwierdziło wymierne korzyści ekonomiczne z tytułu stosowania zasad społecznie odpowiedzialnych, to jednak o 8% więcej badanych dostrzega zależności między CSR a zyskami, choć nie deklaruje osiągnięcia korzyści w chwili obecnej (rys. 5).

Rys. 5. Zależność pomiędzy wynikami finansowymi a wdrażaniem zasad CSR (%)

Źródło: badania własne.

Ta relacja nie jest zadowalająca, lecz optymistyczna. Jeśli przedsiębiorcy zaczną dostrzegać dobre praktyki w zakresie CSR potwierdzone wymiernymi korzyściami ekonomicznymi będzie to skutkowało większym zainteresowaniem analizowaną koncepcją z ich strony.

4. Podsumowanie

Podsumowując powyższe rozważania, trzeba stwierdzić, że jedynie co czwarty badany zauważył, że przestrzeganie zasad społecznej odpowiedzialności wpływa na tworzenie przewagi konkurencyjnej, a tym samym przekłada się na wynik finansowy. Byli to przede wszystkim przedsiębiorcy z branży przetwórstwa przemysłowego. Dostrzegali oni korzyści, takie jak: wyższa jakość towarów, oszczędność zasobów, takich jak woda czy energia, i powiązane z tym niższe koszty. Z kolei przedsiębiorcy z branży rolniczej i transportowej w dużej mierze podkreślali kwestie wyższej jakości towarów, które oferują na rynku dzięki zasadom CSR. Korzyści ekonomiczne

osiągane przez badanych przedsiębiorców to przede wszystkim niższe koszty oraz, co jest z tym powiązane, wyższe osiągnięte zyski.

Warto podkreślić, że CSR to nie tylko koszty, na które przedsiębiorstw nie stać, bo muszą zmierzyć się z trudnościami i ciągle walczyć o przetrwanie na rynku, ale to również korzyści ekonomiczne i społeczne dla ich właścicieli oraz interesariuszy. Przedsiębiorcy w Polsce nie mają często tej świadomości, jest więc konieczne, aby instytucje zajmujące się promocją mocniej podkreślały znaczenie aspektu odpowiedzialności społecznej w praktyce biznesowej, na rynku zarówno krajowym, jak i zagranicznym.

Literatura

- Bojar M., *Spoleczna odpowiedzialność w biznesie*, Wydawnictwo Politechniki Lubelskiej, Lublin 2007.
- Carroll A., za: A. Poliwoda-Matiolańska, *Odpowiedzialność społeczna w procesie zarządzania przedsiębiorstwem*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2009.
- Friedman M., *The essence of Friedman*, Hoover Institution Press, 1987.
- Hąbek P., Szewczyk P., *Spoleczna odpowiedzialność a zarządzanie jakością*, Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, Gliwice 2010.
- Korpus J., *Spoleczna odpowiedzialność przedsiębiorstw w obszarze kształtowania środowiska pracy*, Wydawnictwo Placet, Warszawa 2006.
- Ratajczak M., Wołoszyn J., Stawicka E., *Spoleczna odpowiedzialność małych i średnich przedsiębiorstw agrobiznesu z obszarów wiejskich*, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2012.
- Rojek-Nowosielska M., *Kształtowanie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2006.
- Rybak M., *Etyka menedżera – społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstwa*, PWN, Warszawa 2004.
- Szapak J., *Historia gospodarcza powszechna*, PWE, Warszawa 2003, s. 138, za: M. Rojek-Nowosielska, *Kształtowanie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2006.

RESPONSIBLE BUSINESS IN THE CONTEXT OF ECONOMIC BENEFITS GAINED ON THE EXAMPLE OF AGRIBUSINESS ENTERPRISES

Summary: The purpose of this paper is to present the economic benefits achieved by the surveyed companies in terms of agribusiness implementation of the principles of CSR. The first part of this article will present a responsible business entity, while the second part the results of research carried out in 2011 in Mazovia Voivodeship. The carried out analyzes showed that only one in four respondents noticed that the principles of social responsibility influenced the creation of competitive advantage, and thus the financial result.

Keywords: responsible business, economic benefits, enterprise, agribusiness.